

KÖZMŰVELŐDÉS

POLITIKAI, TARSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI KATHOLIKUS HETILAP.

Felelős szerkesztő: Soóthy Gyula.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek az egyházmegyei pénztár (Gyulafehérvár vár) címére, reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden csütörtökön.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	— — — — —	8 Kor.
Félévre	— — — — —	4 "
Negyedévre	— — — — —	2 "
— Hirdetések díjszabás szerint. —		

Áldozatos lelket . . .

Értékes és megfontolásra méltó cikksorozat záródott be mult számunkban.¹⁾ Lehet, hogy tartalma sokaknak nem tetszik. Lehetnek, akik utópiának, halvaszületett gondolatnak tekintik. De ha utópia, csak azért lehetne az, mert azt az áldozatot, amit követel, kevesen hoznák meg. Mert bizonyos, hogy a szög fejére ütött. Olyan beteg, olyan erőtlen lényt, mint a kath. sajtó, csak áldozattal lehet megmenteni. Sokan ismerik annak az angol királynak történetét, ki megmérgezte magát véletlenül. Orvosai s jó emberei fontoskodó arccal állnak körülötte, de mert egy olyan beteget nem lehet könnyűszerrel megmenteni, tanácstalanul tördelik a kezüket. Jön a szerető hitves, a királyné. Kiszívja férje sebéből a mérget. Meghal, de megmenti a királyt.

Nem ilyen beteg-e kath. hit- és közéletünk?

Nem próbálnak-e meg mindent a gyógyítása végett?

1) „Milliók a kath. sajtó céljaira.” Szerk.

Kath. szervezetek, missziók, Népszövegség — mind ezen beteg körül futkosnak, hogy talpraállítsák. Nehezen megy. Mert a mérge, amit beadtak neki, folytonos gyilkoló erővel dolgozik.

Gyakran hallottam cinikus és nem cinikus emberektől, hogy nálunk még a Népszövegségből is végtére egy buborék lesz, a mely épen olyan erőtlenül fog szét pattanni, mint más, — megkísérlett mentőeszközök.

Hiába! Mindenre nevelni kell az embereket. Erő nélkül nincs működés, nincs élet, csak kinlódás. Áldozatot kell hozni. Itt más nem segít. S még az sem következik be, ami megtörtént a hőslékű királynéval. Olyan áldozatba, a milyent a cikkíró kér, senki sem hal bele.

Szerény javadalmazású káplán vagyok. De ha lesz az intéző körökben erő, hogy ebből az igéből testet alkossanak, itt irva és becsületszóra 200 koronát ígérnek és adok.

Megtehetném azt mások áldozata nélkül is. De nem teszem. Minek, hogy

belevessen a szűk 2 koronás adományok sorába s a koldusfillerek közé, miket a Kath. Sajtóegyesület gyűjtöget? Tudom, hogy ezen az ígéreten sokan talán lenevetéssel teszik túl magukat. Csak ezt ne! Ne legyünk cinikusok, mi-
kor áldozatos szeretettől kell, hogy kigyuladjon a lelkünk. Hiszen életkérdésünkről van szó. S ez nem a papok hatalmának életkérdése, hanem az Egyház diadalának, vagy háttérbe szorításának problémája. S ne gunyolódjunk a problémákkal, mert azoknak csattanója, jó vagy rossz irányú eldöntése — rettenetes hatása.

De hát miért áldozni akkorát épen a sajtóira?

Ugy-e, hogyha ezt bizonyítanám, sokan kinevetnének s azt mondanák: Ugyan te, minek döngöted a nyílt ajtót? Nem tudod, hogy már a langeszü XIII. Leó pápának ez vala jelszava: „Scriptis scripta opponenda“! S nem tudod azt a közkezen forgó frazist, „hogyha szent Pál most élne, okvetlenül újságíró volna?“ S miért? Mert a sajtó ma már nemcsak

TÁRCA.

Diákélet.

Írta: **Ádám Éva.**

(Folytatás.)

Szeretem az orosz. Szomorú, nagy fellegek járnak fölöttem az égen és hiszem, hogy rájuk köszönt a virradás. Ez a nép nehézkes, komor, szomorú. Léhaságot nem ismer. Első öntudatával jajszót hall, elégedetlenséget lát.

Ezzel ellentétben megfigyeltem a franciát. Megkerestem palotáit, melyekről egy világ mesél s a történelem. De fölkerestem a ronda, a züllött, bűnös Párist, melyről rendőri adatok beszélnek borzongató igazságokat. S megneztem az apachok negyedét bűzös rondaságával, hirhadt népével. És bementem az ök kétfilléres lebujkorsmájába, mert látni akartam az embert ott, ahol már alig ember.

Szeretem magamat a bátorságomért. Sokat láttam az életből és megirigyelhetnek azok, kik csak a kényelmet szeretik és a sima utakat keresik. Ott nincs semmi. Csak sablonos mindennapi élet. Az elveszett értékek vagy csiszolt gyémántok másutt találhatók. Fennebb vagy lennebb.

Mindez külön fejezetre tartozik. Most a diákeletről akarok mesélni — Franciaországban.

A Quartie Latinba mentem ebédelni. Ez az étterem Párisban mint egyszerű diaktanya ismeretes, azonban a genfi oroszokéhoz hasonlítva, fejedelmién előkelő. Itt már úr a diák, nem szolgál.

A munkásruha eltűnik, de vele együtt, úgy tetszik nekem, a komoly, nehéz történelmi törekvések és eszmék sem szerepelnek. Bizonyára itt is tanulnak, a tudománynak élnek az ifjak, csakúgy, mint amott az oroszok. De magánéletükben más-más vonások vannak. Elegáns ruha, könnyed, vidám hangulatok.

Az étteremben már pincér szaladgál. Minden nemzetbelinek megvan a maga asztala. Amott a magyar, német, francia, orosz, bolgár, török, japán, néger, olasz és az Isten tudná még honnan összesereglett ifjak asztalai.

Diák és diáklány. Beszéltem Desclois kisasszonnyal is, egy francia hölgygyel, aki azzal lepelt meg, hogy olvasta már a mi Dugonics-unk Etelkáját. Amit bizony sok magyar ember nem olvasott.

Közbe kell mondanom, hogy láttam magyar hölgyeket, akik a Louvre világhíres csudától, a Louvre ajtajától meg akartak fordulni. Azt mondták: szégyenlik magukat. Én

is szégyenltem őket! Való igaz, hogy intelligens ember a hitványságból is a szebbet keresi, az intelligencia nélkül való ember ezer évektől megszentelt műremekeken is hitványságot keres.

Nagyon bosszús voltam az álszenteskedőkre, kik azzal akarták mutatni, hogy ők naitvak és ártatlanok . . . Ugyan, ugyan!

Beszéljünk másról.

A francia diákeletnek nemcsak a felszínét kívántam látni, hanem a mélyét is.

Elmentünk este egy kávéházba, a Quartie Latinban, ahová kizárólag csak diáknép jár kávézni.

No meg sok másért is.

Rengeteg épületben rengeteg nagy terem. Hosszú nagy asztalok, amolyan locafélék, mint egy magyar korszmában. Mellette néhány száz ember. Be sem látom a terem végét onnan a bejárat mellett levő nyitott ablaktól, hol egy kis asztalka mellett szódavizes málnaízét szűr-
csölgetek. Valami ürügy kell arra, hogy körül-
nézhessek.

Páris éjszaka élénkebb, zajosabb, mint nappal. Éjjel 12 órakor több ember jár az utcán, mint déli 12 órakor. S éppen mert egész Páris talpon van, veszélytelen az utcánjárás. A hirhadt, bűnös városban holtra járhatja ma-

nagy hatalom, de a legnagyobb hatalom. Ezt a hatalmat igénybe kell vennie az Egyháznak, ha tovább is vezetője akar lenni az emberiségnek. Áldozatok árán is. És kik hozzanak áldozatot, ha nem az Egyház áldozópapjai? Ezért kell azt az életre érdeemes cikket jobban megfontolni.

(—)

Jótegykodykodásunk.

... azt vetik,
Másra kell a pénz nekik.
Arany.

A villamosság korának újságolvasója sokszor annyira mohó a sietségben, hogy egy-egy cikk tartalmát a puszta címéből akarja kiolvasni. A címet tehát tanácsos jól megválasztani, ha nem éppen gimplinek tartunk is minden újságolvasót. Százat tennék egy ellen arra, hogy ha esetleg valami „fövilagosult” vagy semiliberális kezébe kerül ezen lapszám, — a címet olvasva ezzel a gondolatlalt fog átsiklani például a jelen cikk: ez a fráter bizonyosan dicsekedni akar az egyházi vagyonnak a közügy javára való egyiptomi bőségű gyümölcsötzetésével, holott valójában annak a gyümölcstermésnek legfölebb a hullottja, a fergese jut a jelzett celra, a többit elnyeli a feneketlen papzsák.

És már végezett is a cikkel.

Pedig ez esetben alaposan csalódnék. Mert engem legkevésbé se nyert meg egyik napilapunk cikközének abbéli indítványa, hogy doboltassék ki országszerte főpapjaink jótegykodykodása, mert türehetetlen, hogy az ingyen-tegyosztogatók mi más, szemünk láttára utolsó levélig magukhoz ragadják a közélismerés kezé-

gát egy magányos nő, meg nem szólítja senki, ha ő nem kezd a barátságot.

És Budapesten? No, csak ott merészkedjék végig pár utcán egy magányos nő az esti órán. Tudom, hogy megemlegeti.

Még Paris ezer zajában is messze kihaltszott a tomboló jókedv a diákkávélházból.

Az ablak mellett ülve figyelek, párisi ismerősöm magyaráz.

Nagy nyakkendős, furcsa kalapos úrfiak érkeznek. Ledobja a felöltöt s otthonosan dül végig a nagy asztalon könyökével. Ez mind diáknép.

Nemelyik olvas, ír, mások karttyáznak, dominót, sakkot játszanak. Másik kedves hangszeren játszik. Amott betyárosan, asztalra dülve énekelnek, énekelnek...

A hölgyek is...

És még sok minden.

— Nem, ezek a hölgyek nem diákkisaszszonyok, — mondja ismerősöm. — De ide tartoznak.

Persze, hogy odatartoznak.

S amikor nézem, ilyenformát gondolok: Így megy tönkre, itt pusztul el a ferfi nép egészsége, ideálizmusa, jövő nemzedékek boldogsága.

Kínézek a mellettem levő nyitott ablakon. Ferfiak és nők ülnek az alatta levő padon, nyitl utcán. És lázas érzéseinek semmi korlátot nem vet, mit bánja ő, hogy ezer és ezer ember halad el mellette. És igazán különös: senki rájuk nem néz. Mindez oly természetes a Quartie Latinban, a kaméliás hölgyek hazájában, ahol olykor találkoztunk a kávéházakban magyar cigányzenével. Itt a diákoknál is. Barna-

ból a közjótékonykodás jutalmazására font bábérkoszorút, holott annak a tejnek fölét ők kanalazták le.

Én arról akarok beszélni, hogy a jótékonykodások sokkal inkább kell gyakorolnunk, mint eddig gyakoroltuk, mert egyrészt „nem jó a fiakenyérét elvenni és az ebeknek vetni;” másrészt pedig arra kell törekednünk, hogy jótékonykodásunk által a mieink erejét gyarapítván, az ellenfelet sorvasszuk.

Vajjon lehetséges ez?

Semmi se könnyebben.

Az egyes kisebb erecskének vagy idegnek javára szánt közvetlen segély vagy használ az egész szervezetnek vagy se, de használ is, szinte ellenörizhetlenül csekélyet használhat; míg ellenben a szív útján nyújtott segély még annak a részecskének is javára szolgál, mely rá se gondolt arra, hogy segélyeztessék.

Nálunk a segélyezésnek előbbi módja van inkább gyakorlatban és ezt — amennyire meg tudom itélni — a ráció nem helyesli.

Itt hát baj van.

Nem tudom mennyit vittek például a mult év folyamán főpapjaink a közjótékonykodás oltárára, de kétségtelenül szédítően nagyösszeget. Maga a hercegprimás nyolcszáz-ezer korona körül. No és?

Ki merem mondani, hogy ezen óriási méretű jótékonykodásnak hasznát mindnyájjanem éreztük meg. Talán érezték többkevesebb százan, talán ezren, talán tízezeren és talán — kevés kivétellel és változattal — évről-évre érzik ugyanazok; azonban szinte ellenörizhetlenül csekély mérvben érzi az egész magyar káth. egyház. De ha valamennyien éreznék is, — ellenfelünknek csak egyetlen nyugtalan órát se tudtunk szerezni vele.

Az egyházi javak rendeltetése — ha nem

képü, ügyes szál ember volt a cigány, amolyan alföldi ifjú. Husz év óta él Párisban, mint gyerek került oda. Itt muzsikál a diáknépnek. Jó magyar nótát húz nekik. Ugy látszik megértik, mert hatalmas tappsal jutalmazták.

De meghatóan csillogott a szeme, mikor arról mesélt, hogy hazajött látogatába. És olyan szépen húzta a mi nótáinkat, hogy az ember el is érzékenyült volna, ha nem látja maga körül a párisi leplezetlen könnyelműséget.

Igy el a párisi diákság. Én így láttam. Még a legkomolyabbja is alá van vetve ennek a felületés érzelmi világnak.

Láttam olyant is, és ez a külföldi diákeletnek bevett szokása, hogy ferfi és nő egyetemi hallgatók együtt élnek, mint ferj és feleség — amíg rá nem unnak egymásra!

Szeretek mentséget keresni mindenre. Ezt az életmódot még mindig tisztességesebbnek tartom, mint azokét, kik Páris utcáin minden józtlést megvetve, romlott nőkkel ide-oda hányódnak és igen mélyen sülyednek.

Ezek a nők: intelligens müvelt népek, akik együtt tanulnak a kiválasztott férffel, együtt készülnék vizsgára s mert egyenlő müveltséggel bírnak, nem akadályozza a ferfit tanulmányában úgy, mint egy romlott utcalány, kinek csak az a célja, hogy pénzt, időt és ifjúságot raboljon attól a világba szabadult diákembertől.

Hát ilyen az ifjúság élete. Csoda-e, ha elveszti lelke ruganyosságát, derűjét s mire ferfikorába ér: elfaradott öreg ember, kinek szívében nem marad már szeretet nemesebb örökök után.

csalódom — az, hogy az oltár szolgáit tisztességesen eltartsa, a hitet védje és terjessze, a közérkölcösséget fejlessze, a népet oktassa, művelje és vezesse, a szegényeket istápolja, a közszükségeket támogassa. De lenne bár akármí, akár jó, akár rossz, állítom, hogy a mai korban semmivel se szolgálhatná azt hathatósabban, mint a saját erősitésével. Egvedül ezen az uton jutna el minden fillérnek a haszna a szervezet legkisebb idegszálához is.

Nos, kérдем, ehhez igazodik-e a mi jótékonykodásunk?

Jóformán oda se néz neki!

Nem minden áron való izetlenkedési viselkedés mondatja velem, hogy az egyház a mai kort tekintve nem tud helyesen élni a hatalmában levő anyagi eszközökkel és erőforrásokkal. És ez a véleenyem — bocsánat érte! — még Rómára is vonatkozik.

Eszemben sincs lekicsinyelni a műemlékeket, a szobrászat, festészet és müipar régi és régibb remekeit. De állítom, hogy a bennünk rejlő anyagi értéket az egyház más úton-módon jobban gyümölcsötthetné, mint ahogy tényleg gyümölcsöttheti. A gira talán így sincs kendő csücskébe csavargatva, de legfölebb egy girat kamatoz, holott bizony kamatozhatna ezert is. Mennyit siránkozunk azon, hogy se kül-, se belmissiókra nincs pénz, és — Rómában magában százmilliók hevernek csupán pogánykori (és természetesen pogány tárgyú) mürekekben, aminek a fönttartása és gondozása évenként sok-sok ezer girákat követel Krisztus egyházától.

Hat nem lehetne azokat kicsinyenként értékesíteni? Muszáj megvárni, hogy elrabolják tölünk? Mert azt csak mindenki belátja, hogy előbb-utóbb ez vár rájuk. Most még az egyházi és azt hiszem szabadon rendelkezhetik velük. Az olasz törvénykönyv tiltja ugyan a műemlékek kivételét, de a Vatikán ma még ex-territoriális terület, az unita Italia kormánya azzal ma még nem rendelkezhetik. Azonban meddig marad így? A kilátások legkevesebb se kecsesgetők. Ellenkezöleg. Hát mire várunk? Talán addig is valami világraszóló hasznót tudunk általuk biztosítani a kereszténység javára? Szó sincs róla. Vajjon nincs előbbre való szükség az egyháznak, mint hogy bírja Nilus és gyermekei, Antinous, Perseus, Juno, Fortuna, Diana, Penelope, Posedippus, a furulyázó Pan, az ökölvívök, Apollo vagy akár Laokoon, Meleager, Torso, Satyr, Herkules, Minerva, Faun vagy akár a borostyánkösorus szemárfó stb. stb. szobrát? Vesztit-e csak egy útméti fakesztet is, ha nem örzi fényes teremben Sesostris anyjának mumiját, holott a tudomány állítása szerint Sesostris nem is létezett, mert aki mint Sesostris létezett, az — nem volt Sesostris. Ha nincs nagyobb szüksége, mint ez, akkor azt mondom: gyöngy az élet. De akkor aztán egy szóval se panaszkodjunk ám, hogy erre és arra a szent célra nincs pénz, mert méltán kinevethetnek és talán olyan számarfönek tartanak bennünket, aki páratlan a nemében és — borostyánkösorzot érdeinel.

Mi szükség van arra, hogy lopkodtassuk és elkezeltsük a kincseket érö régi pénzeket, apró mü tárgyakat stb. Az effele dolgok ma már olyanoknak valök, akik absolute nem tudnak mit csinálni a pénzükkel és kénytelenek évenként sok-sok milliót kilapátoltatni, hogy egy kis helyet nyerjenek. De nem valök olyanoknak, akiknek érdekei az éhenhalással küzdenek, amilyen teszem azt a kath. egyház is.

Hát csak hozza százezreit az az amerikai

milliárdos (milliót is kész lesz hozni?) és vigye akár — Laokoont. Azzal az egy-két millióval alapíthatok egy-két lapot. Vigye a másik Apollót, a harmadik ismét mást. Ha így évenként csupán 50—60 darab műkincset adok el (csepp a tengerből!) száz és száz lapot alapíthatok a külföldi országokban és kimondhatatlan szolgálatot tehetek velük a katolicizmus, a népművelés, az erkölcs stb. ügyének. Ilyen mérvű kiállítás mellett, nem is említve azt, hogy a ker. vonatkozású műkincsek érvénytelenül hagyatnának, — száz év múlva se ürülnének ki a Vatikán tárai. Pedig száz év mostantól számítottva rémitő idő. Szinte több, mint a világ teremtésétől eddig.

Volt idő, mikor a harangokból ágyukat öntöttek és talán nem tették bolondul. Volt idő, mikor még a drága egyházi edényeket is pénzre tették bizonyos üdvös cél érdekében.

A sajtóamogatásnál szentebb dolog lehet, de okosabb nincsen. Ne ezer más célra áldozzuk filléreinket, hanem erre. „Mikor erős fegyver őrzi a házat, bizton van, amiket bir.” Ilyen ör egyedül a hatalmas sajtó lehet. Legyünk tehát kellő tekintettel iránta, nehogy a szorongatás napjaiban elkeseredve énekelje a mellőzött szolgáltegnnyel:

„Ha a lányát odaadta másnak.
Viselje más gondját a jószágának.”

Sebeshelyi.

Az alkohol mindent elront.

A Marosvásárhelyt megjelenő „Ellenőr” című lap a következőket írja: „Még a tegnapi érkezett a hír a helyi csendőrpáncsnoksághoz, hogy Nyáradselye községben a bucsusok ittas állapotban oly verekedést rögtönöztek, hogy a csendőrségnek közbe kellett lépnie s mikor a békés felszólításra sem akart engedelmeskedni a nép, fegyverüket voltaképpen használni a csendőrök.”

A „Hírlap” tegnapi száma még a következőket írja a szomorú esetről:

„Vármegyénk Nyáradselye községében véres eset történt, melynek ez ideig két halottja és több súlyos sebesültje van. A községben vasárnap bucsú volt s mint minden évben ilyenkor, nagy sereg ember gyűlt össze a bucsúra. Természetesen délutánra kelve sokan megittasodtak s közben azután nagy verekedés keletkezett.”

Ez történt folyó évi július hó 25-én. Senki sem cáfolta meg a szomorú hírt, tehát igaz. Ime az alkohol ott van mindenütt, rombol, pusztít mindent. A bucsú nem mulatozási nap, hanem a lelki megújulás napja, de az anyagságba elmerült alkoholizáló ember dorbézolás napnak tartja. A szesz méreg megszállja a keresztény lelkét s még a szent napon is az utolsó pogány embernél hitványabbul viseli magát.

Az ily esetek okozzák azt, hogy a józan-ságot szerető és a részegséget utáló keresztény már nem is kíván bucsúra menni. Otthon nyugodtan elvégzi ájtatosságát, legalább nem lát úton-útfélen dőlő, részeg embert, rakoncátlanok fiatalosát. Tény, hogy a nép alkohol nélkül már nem tud bucsú ünnepelet tartani, napokkal előre lázas ügykével beszerzi

1) Ij. Holbein János 1538-ban megfestette Krisztina majdani heregóni arcképét, melyért nem régen Pierpont Morgan amerikai milliárdos hatvan ezer forintot, tehát mintegy másfél millió koronát fizetett.

előre és mámorba hozza magát s már okosan nem lehet vele beszélni. Igazuk van azoknak, kik azt állítják, hogy több rosszat idéz elő a bucsú, mint jól, tehát be kell szüntetni az összegyülekezéseket. Népmisssiokkal és liceumi előadásokkal kell pótolni.

Nagyon helyesen tesz az udvarhelymegyei papság, a bucsú előtti napon a szükséges számú pap a hívek gyónása kihallgatása végett megjelenik, azután hazamegy, egy pap sem megy bucsúra, a helybeli hívek elvégzik gyónásukat, a bucsú napján nyugodtan járulnak a szent áldozáshoz. Ott nem is olvasunk bucsúnapra verekedésekről és gyilkosságokról. — Így kellene mindenütt tenni!

Viator.

Milyen éneket tanítsunk az iskolában?

Keresztények vagyunk, legnagyobb részben tudjuk, hogy Ádám és Éva a paradicsomban meztelenek voltak s szégyénérzetök mégsem volt, mert még az érzéki szerelemlől mitsem tudtak; de hogy manapság már pörén járni nem lehet, azt mindenki tudja önönmagáról. A naturalizmus nem vált be, nem válna az be a mi esetünkben sem, öntudatlanul elnének vissza szabadságunkkal, s így a komolyabb szülők nem ok nélkül aggódniának modern nevelésünkön; még az akaraton kívüli visszaélés is eliteli s felemesztí magát, mondja korunk egyik nagyelméje: hát akkor, ha mi tudva és akarva élünk vissza a természettel, hát akkor mi lesz velünk?

Bármit mondjanak is, a tisztán szerelmi dalokban bizonyos fokú meztelenség van, ez pedig — széptani szempontból itélve a dolgot, nem helyes. Plató és Ciceró is mellettem vannak. Sőt Sokratesz azt mondja, hogy a léleknek a szépművek szemléleténél meg kell szépülnie. De lehet-e a szerelmet az egymás iránti tiszteltnék egy fenséges képére, mására alkotni, vagyis igazán és egészen széppé, nemessé tenni? Részben igen, mert hát: naturalia non sunt turpia (a mi természetes, nem lehet ocsmány) (ott magában!); de soha sincs az ezme némi eltérő háttér nélkül úgy a falusi iskolában, mint a városiban, hol bizony többnyire már kicsiny korában bajban szenved a szegény gyermek. Pessimista nem vagyok, de jó a dolog után látni, hogy a tényállásról meggyőződünk. Úljön csak le a tanító és figyelje meg a sok ebbeli ferdeséget, s tisztában lesz mindezzel, amit elmondtam.

Tehát tisztán szerelmi dalok nem taníthatók az elemi iskolában. Más a dallam és más a szöveg és itt nekünk különbséget kell tennünk!

A melódia mindig tanítható, de a szöveg igen is megválasztandó.

2. Azokat a népdalokat tanítsák az elemi iskolában, melyek dicső multunk hős emlékeit tárlják fel a gyermek előtt.

Melyek a mi tradícióink, reánk maradt örökség e téren? Fájdalom, holmi ős dalokkal, mint Niebelungen, Sid románcok, nem dicsekedhetünk. De vannak nótáink, melyek harcáról, háborúról zengnek, mint a Kuruc-dalok, Kossuth-nóták, ezek őrzik a mi nemzeti büszkeségünket, ezeket tanítsuk hát!

3. Tanítsuk azokat a dolgokat, amelyek által némi műzülésre tesz szert a gyermek, és amelyek által kedvet kap további önművelődéshez.

E pontnál, megvallom, sok nehézséget talállok; vagy inkább sok fáradságot és munkát ajánlok. Ki kell válogatnunk tehát a finomabb, lélektanilag mindig a középutat tartó szövegű darabokat, erre jön néminemű műzülés, a kedvesebb, általános tetszéssel kedvelt és szeretett darabcskák pedig önként felkeltik a gyermekben a további képzés szükségének érzetét.

4. Tanítsuk továbbá azokat, amelyek által kifejezhető a gyermek, amit olykor-olykor nem volna képes szavakba öltetni.

Ez már környebb. Pl. egy szép kuruc-labanc történetke elmondása után, amikor a gyermek csaknem sir az akkori hazafi viselt dolgait; akkor gyűjtani rá egy szép kuruc dalra, ez már helyen való; vagy midőn szemléltetjük a szép természetet, élénkíthetjük az ezzel összefüggő dalok egyikét stb.

5. A népdaloktól eltekintve tanítanunk kell a vallásos énekeket is. Itt első sorban az a kérdés merül fel, kik tanítsák a vallásos énekeket?

Első sorban tanítsa a tanító, s azután a pap is.

Első sorban a tanító, mert a tanító a népiskola legfontosabb tényezője, a lelke, mint igen helyesen mondja Dittes Frigyes dr. módszertanában a tanítóról irván. A néptanítótól függ az iskola üdvös befolyása a gyermekekre. Neki kell mindent átvinnie az életbe. Tanítsa hát odaadással, komolysággal a vallásos énekeket, hadd lássák a tanulók, hogy tanítójuk példa a vallásosságban is. Minthogy a gyermekek különböző felekezetiiek, az állami tanítónak a vallásos énekek megválasztásában a következőkre kell ügyelni:

1. Vizsgálja meg milyen vallású gyermek teszi az osztály nagyobb részét és eme többség vallásos énekeiből válogathat. Ha pedig

2. vallásra nézve majdnem egyenlő jutalék esnek a különféle felekezetekből a gyermekekre, akkor a bevett felekezetek válogatott (némi általános tulajdonsággal bíró) énekeiből taníthat: ilyenek a gyönyörű zsoltárok, István királyunkról szóló ének stb.

Természetes, hogy kath. iskoláinkban az oly gazdag és változatos énekkönyvtáraink szolgáltassák és fognak mindig szolgálni alapul és forrást az énektanításra.

Másodsorban a pap is taníthatja a vallásos énekeket, ha ideje engedni és gyakorlott az éneklésben. Kell tehát tanítanunk a vallásos énekeket. E mellett szólnak „Az Utasítás főbb szempontjai” cím alatt olvasható következő sorok:

„Az utasítás előtérbe állítja az erkölcsi nevelést, melynek biztos alapjai és erős eszköze a vallás, előtérbe állítja, mert újabb időben a népiskola megnövekedett oktató feladatai kezdik csökkenteni azt a gondot, melyet minden iskolának, de főleg a népiskolának a vallás-erkölcsi nevelésre kell fordítani. A népiskola munkásságának, még az oktatásnak sikere is ettől függ. Ha erkölcsi nevelést nem tudunk adni növendékeinknek, mindent veszélyeztetünk, az értelem nevelését is. Erkölcsi légkört kell teremtenünk az iskolában, az erkölcsi érzéket finomítanunk, az erkölcsi cselekvésre kell szoktatnunk a gyermeket és ezek alapján fokozatosan erkölcsi belátásukat fejlesztenünk”. És a vallásos énekekben a fentjelzett szavak életbe léptetésére elég anyagot találunk.

Tanítanunk kell a vallásos énekeket azért is, hogy hadd fejlesszük a vallásos és erkölcsi érzést a sok mindenféle vallástalan tendenciák ellensúlyozására; és nemzeti létünk megerősíté-

sére is szükségesek ezek. Jól jegyzi meg Dupanloup nevelési elveiben: „A népnevelésben a vallást tartom legfontosabbnak, mert a vallásos neveléstől függ minden nemzet boldogsága. Azt a nemzetet, melyben a gyermekek a legvallásosabban neveltetnek, a világ első nemzetének nevezem, mert a gazdag és békés belsőleg és legyőzhetetlen külsőleg.” Valóban megfontolásra méltó dolog az, amit Dupanloup a népnevelés vallásos alapjáról mond, mert egyedül a vallás teheti a népet nagygyá, erényessé és boldoggá. Fényesen bizonyítja ezt az emberiség története. „A nép — mondja szépen Prónay — mely vak düheben a vallás oltárait szétrombolta, erköcs-telen s veszni indult. Mig Görögthon és Róma vallásos vala: addig letudta győzni szenvedélyeit s legyőzhetlen állott a csatatéren; de miután az abroncs, mely indulatán és szenvedélyei veszes hánykódásait összetartja vala, szétrepedt, s miután a vallás megvetésével az erénytelenség mindennemű mérge testébe szívódott volt: a honszeretet kinésszomj; az egyszerűséget fényűzés; az önmegtartóztatást önzés, gyáva kéjelgés; az egyetértést párdüh váltotta föl.

És mi lett sorsa a nagyszerű népeknek? Önvérök ellen lázadtak fel s előbb cseppenként, utóbb patakokban ontották azt, míg végre az mint tengerár csapott össze fölöttük, s kitörülte őket a nemzetek sorából.”

„A vallás — amint Puriánus így jól mondja — minden más nevelési eszköznél alkalmasabb az ifjak nevelésére és nemesítésére és gyakran a legvadabb, legdurvább természetre is jótékony hatást gyakorol. És e miatt a vallás a legjobb a népet a lábrakapott istentelenségek és bűnök ellen védeni, amire a pusztá tanítás vallásérköcsi nevelés nélkül nem képes.”

Ezért kell a nem szerelmes és vallásos énekeket tanítanunk az elemi népiskolákban.

Scintilla.

H I R E K.

— **Szent István** első apostoli királyunk ünnepét hagyományos kegyelettel ülte meg ősi székesegyházunk és a hívek serege. Az ünnepi nagymisést Zomoró Dániel prelatus, kanonok-plébános tartotta segédlettel. Jelen voltak ezen a katonai és polgári hatóságok is. Ezeknek kivonulása után az ünnepi szentbeszédet Bíró Ferenc székesegyházi kaplán mondotta a szép szövegben megjelent híveknél.

— **Pusztakalán** a kath. Népszövetség e hó 18-án alakult meg 36 taggal. A gyűlést Jancsó Ernő főesperes, pusztakaláni beszo-gáló lelkész nyitotta meg, lelkes szavakban fejtegetvén keresztény szempontból a szövetségést s aztán Hőhn Károly hunyadi járási főszol-gabíró magyarázta meg az egybegyűlteknek a Kath. Népszövetség áldásos voltát. Következett a helyi igazgató megválasztása Ringelsen kohómérnök személyében és a csoportvezetők megválasztása. Közfelkiáltással csoportvezetők lettek: Genczinger Lipót pusztakaláni kántor, Rerler Ferenc bíró és Longauer Adólf mű-asztalos mester. Végül főesperes szíves szavakban köszöntö meg Hőhn Károly főszolgabírónak jóakarató részvételét és utasításait, nemkülömben Istvánfy Endre kör-jegyzőnek készséges megjelenését, elítelvén Majláth G. Károly gróf erdélyi püspök urat.

Déva, Hátszeg, Petrozsény, Lupény, Vulkán — reméljük rövid időn belül követik a megindult mozgalmat. Ne feledjük, hogy a csomópontokon életkérdés fele a kath. Népszövetség.

— **Egyháztanácsosok eskütétele.** Szép és lelekomelő jelenetnek volt tanuja Szentkatolna község hívő közönsége Nagyboldogasszony ünnepén. Ezen a napon történt meg az újonnan megválasztott egyháztanács eskütétele, mely alkalmából, a jó példaadás szellemétől vezéreltetve, minden egyes egyháztanácsos — élükön a község jegyzőjével — meggyönt, megáldozott s mindannyian az Oltárszentség kegyelmében megerősödvé vállalták szent esküjökben új hivatalluk köteleit. Eskületet után a község lelkésze az új egyháztanácsoshoz beszédet intézett. Beszédjében utalt a katholicizmusnak az egész világot átfogó egyetemes ébredésére s arra, hogy ennek az ébredésnek a harcaiban az egyháznak legerősebb fegyvere éppen a hívők vallásossága s a vezetők, a katolikus értelmiség bátor hitmegvallása kell, hogy legyen. A szentkatolnai egyháztanácsnak ez a közös meggyőződésből eredő s jó részben a község eddigi vállaltalán bírével szemben tüntető vallásos eszekelete látható jó hatással volt az egész hívő közönségre s mulhatatlan szép emléket fűzött ennek az esztendőnek Nagyboldogasszony ünnepéhez.

— **Párhuzamos első osztály** nyílik meg a gyulafehérvári r. k. főgimnáziumban az 1909—1910. iskolaévben. Ezt az érdekelteknek tudomásul adjuk. A beiratások szeptember 1. 2. 3. napjain lesznek, a tanítás 6-án kezdődik.

— **Beiratások.** A gyulafehérvári püspökielemisszolgálatok iskoláiban az 1909—10. tanévre a beiratások sorrendje a következő: Szeptember 1-én, 2-án és 3-án csakis a gyulafehérvári iskolás gyermekek iratnak be. Szeptember 4-én jelentkezhetnek a vidékiek. Az elemi I. osztályba iratkozók csakis keresztlevél, illetve anyakönyvi kivonat felmutatása mellett vétetnek fel. A polgári iskolában a havi tandíj 4 korona. Szeptember 1-én délelőtt 9 órától kezdődőleg lesznek a pótvizsgák és felvételi vizsgálatok. A kézimunkából és helyismerésből elégtelen osztályzatot nyert tanulók kötelesek az illető osztály részére előírt és sajátkezűleg készített kézimunkákat, illetve feladványokat a pótvizsgákra magukkal hozni. Azon növendékek, kik a szünidő folyamán nem készültek elő azon tárgy anyagából, melyből elégtelen osztályzatuk van, pótvizsgára nem bocsáthatók, tehát az előbbi osztályt ismételnük kell. Az előadások szeptember hó 6-án kezdődnek meg.

A gyulafehérvári róm. kath. elemi fiú-népiskolánál az 1909—10. tanévi beiratások f. é. szeptember 1. 2. és 3-án d. e. 8—12 és d. u. 2—4 órákban tartatnak, a rendes tanítás szeptember hó 4-én kezdődik.

— **Alapítványt nyertek a róm. kath. státus intézetében.** I. Kolozsvár. A Kolozsvári Szent József intézetbe: Jurkovic József, Bakk István, David Endre, Papp Béla, Várady Imre, Császár János, Gaál Dániel, Bernád Ágoston, Zonda Lóránd, György Imre, Papp Gyula, Schuch Ödön, Vajna Gábor, László Géza, Gál Gyula.

B) Mária Terézia konviktusba. David Géza, Szegedi Gyula, Abt Gábor, Bider Sándor, Breuer Pál József, Duducz Kálmán, Nika Dénes, Török Árpád, Kovács Lajos Károly, László József, Osztián Dezső, Zsidó Sándor, Hegyeli Aladár, Hoprich Zoltán, Ince Péter, Szabó Lajos, Gáspár Béla, Henter Károly, Drunek András.

II. Csíksomlyói finevelő intézetbe: Kovács Lajos, Elek Ernő, Fazakas János, Ince Zoltán.

III. Gyulafehérvári finevelő intézetbe: Schmötzer György, Kopp Gyula, Fejér Gyula, Székely András, br. Bornemissza József, Lukács Béla, Daróczy Dénes.

IV. Kézdivásárhelyi finevelő intézetbe: Bíró Dénes, Barthos József, Mike Gábor.

V. Marosvásárhelyi finevelő intézetbe: Laczkó Antal.

VI. Székelyudvarhelyi finevelő intézetbe: Mosonczky Jenő, Bálint Gábor, Vass Gáspár, Balázs Gábor, Dobay Tibor.

A nagyszabeni Terézváraházba felvették: Fejér Dénes, Antal Fülöp, Györfő Sándor, Ferenczy Béla, Nyágyuly Sándor, Csont Lajos, Magyarossy Miklós, Borbély Mihály, Lajos Béla, Stumfoll István, Kibédy Ferenc, Valovics József, Boga József, Molnár Béla, Kalmár József, Deák István, László Anna, Máthé Jolán, György Mária, Rödr Ilona.

— **Keresztény fogyasztási és értékesítő Szövetkezet Kolozsvárt.** A kolozsvári keresztény szocialisták mint mindenkor, úgy most is az első soraiba léptek a kisemberek gazdasági szervezeteinek létrehozása és fenntartása érdekében. Kolozsvárt már régenszükségét érezték a katolikus kisemberek egy fogyasztási szövetkezetnek, ezért meg is alakították azt folyó hó 15-én az iparos egylet tágas helyiségében impozáns érdeklődés mellett. A központot David Ferenc szervező képviselte, aki rendkívül érdekes előadással ismertette a szövetkezés hasznát. Elnöknek egyhangú lelkesedéssel Dr. Szekeres József szentpéteri plébános választották meg. Választottak még 5 igazgatóügyi tagot és 16 felügyelő bizottsági tagot, tisztikart. Eddig jegyezve van 392 üzletlész, befizetési határidő november 2. A szövetkezet december hó első napjaiban nyílik meg. Erdélyben ez időszerint ez az első keresztény fogyasztási szövetkezet a kolozsvári, s hogy miért nincs több is, az nem azért van, mert a szövetkezetek nincs rá szorulva a kisember, hanem azért, mert még mindig felünk az újítástól. Reméljük azonban, hogy a kolozsvári pelda vonzani fog.

— **Helyreigazítás.** Főtisztelendő Szerkesztő úr! „Egy kicsi statisztika” cím alatt a népszövetségi szervezetekről közölté tett kimutatáshoz becses engedelmével az igazság kedvéért megjegyezni kívánom, hogy Vécken a népszövetség igenis meg van alakulva. Ennek igazolásául hivatkozom a „Közművelődés” 26. számára: 5. oldal, 3-ik kolumna, 2-ik közlemény. Teves az is, hogy Vécken a katolikusok száma 1227, mert még 1000 síncs, hanem körülbelül 900 és ezzel szemben a népszövetségi tagok száma 262, ebből a körülbelül 280 lelket számláló Székelyszállás filiámra esik 36 népszövetségi tag. Székelyvécke, 1909. augusztus 22. Illó tisztelettel Kádár Mátyás lelkész, helyi igazgató.

— **Érdekes szám adatok a szabadkőműves-ségről.** Kiválóan érdekes statisztikát állított össze a szabadkőművesekről Gruber S. J. Az ő hiteles statisztikája szerint van összesen 144 nagypáholy, 45 magasabb szabadkőműves testülete a skót ritusnak s 25.000 páholya, körülbelül kétmillió aktív tagja. Ehhez számítva a sok inaktív tagot s a különösen Amerikában elterjedt testverületet, a hárompontos testvérek száma tizmillióra tehető. A szabadkőműves páholyok elhelyezkedése: Egyesült-Államokban 12.990 fehér és 1300 fekete páholy; Angolországban 2668; Dél-Amerikában 1028; Ausztráliában 743; Skótszágban 732. Amerika (angol birtokok) 647; Franciaországban 532 (35.000 taggal!); Németországban 477; Írországban 415; Olaszországban 305; Közép-Amerikában

206; Portugáliában 121; Hollandiában 97; Spanyolországban 67; Magyarország-Ausztriában 64; Svédországban 40; Görögországban 34; Svájcban 38; Dánországon 30; Norvégiaiban 14. Gruber, aki ezeket az adatokat mint hosszú, beható kutatás eredményét közli a „Franc-Maçonnerie démasquée” július füzetében, leplezte le annak idején a Taxil Leó svindlit, tehát régi, de aligha kedves ismerőse a hárompontos testvéreknek.

— **A tízforintos bankjegyek.** Az Osztrák-Magyar Bank 1901. szeptember 2-iki hirdetményével bevont, 1880. május elsejei kelettel ellátott „Tízforint”-os o. é. bankjegyeit, amelyeket a bank főintézetei és fiókjai ez idő szerint még becserélnek, ez évi augusztus 31-ike után sem beváltásra, sem becserélésre el nem fogadják és e nap után a banknak az említett bankjegyekkel szemben való minden kötelezettsége megszűnik. Jó lesz tehát sietni a beváltással.

— **Apponyi Marosvásárhelyen.** Gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter szeptember első felében a székely fővárosba utazik, hogy a kulturpalota alapkö letételénél jelen legyen és a város hatalmasan fejlődő közoktatásügyét megvizsgálja.

— **Kurucodás.** A szokott fényvel, óriási közönség jelenlétében ünnepelte meg az ország Szent István napját Budapesten. A bensőséges kegyelet, a mely az ünnepeket átlengette, kinos incidens zavarta meg rövid időre. A kuruc-ifjak társaságának tagjai, ugyanis az ünnepi istentisztelet alatt a Mátyás-templom előtt, előzetes megbeszélés alapján zajosan tüntettek a Gotterhalté ellen. A második sorsút után, mikor a katonazenekar a Gotterhaltét már eljátszotta, felhangzott a Mossuth nóta. A közönség lelkesen együtténekelte a Kossuth-nótát az ifjakkal, de annak elhangzása után néhány fiatalember hangosan kiabálni kezdett:

— Le a hóhérnótával!

— Abeg osztrák!

A rendőrség erre kénytelen volt közbelépni és a kiabálót elállítani. — A rendőri sajtóiroda a tüntetésről ezt a hivatalos jelentést adta ki:

„A Szent István-napi ünnepen a Mátyás-templomban tartott istentisztelet alkalmával az első diszlövés után a katonai zenekar a szabályzatoknak megfelelően eljátszotta a Gotterhaltét. A közönség köréből erre mintegy husz főből álló csoport a Kossuth-nótát énekelte. Ugyanez történt a második diszlövés után eljátszott Gotterhalténál is. A végén azonban a Kossuth-nótát dalolók hangos szitkokban törtek ki:

— Le a hóhérnótával! Abeg osztrák! Bitang gazemberek!

Együttal hangulatot igyekeztek csinálni a közönség körében is. A körmenetben résztvevők azonban megbotránkoztak az ünnep megzavarása miatt. A rendőrség a botrányt már esirájában elfojtotta, esendben, minden feltűnés elkerülésével úgy, hogy a közönség tudomást sem szerezhett róla. A tüntetők közül tizenegyet, nevezetesen Németh Béla, Szigeti Zoltán, Breuer Sándor joghallgatókat, Kállai József ügyvédjelölt, Müller Ferenc technikust, Földes Károly asztalos, Krajner József közsörűségét, két miniszteri díjnokot s egy postatisztát az elsőkerületi kapitányságra elállított. A tüntetőket itt igazolták és megindították ellenük a kihágási eljárást.”

A tüntetőket beidéztek az első kerület kapitányságra, hogy ellenük a kihágási eljárást lefolytassák. Az ifjak eleget tettek az idézésnek, valamennyien megjelentek. Velük jött Nagy György országgyűlési képviselő is s följajánlotta védel-

mét. A kurucok kijelentették, hogy mivel meggyőződésük szerint hazafias dolgot cselekedtek, a melynek összes konzekvenciáit szívesen viselik, védelemre szükségük nincs.

Az előállított iparoságok ezzel szemben a leghatározottabban tagadták a tüntetésben való részességüket, a mivel elérték, hogy a rendőrség kénytelen a vizsgálatot folytatni s az itélhirdetést elhalasztani.

— **Ulászó király csontjait megtalálták.** Lembergől táviratozzák nekünk: A Slovopolskie jelenti Szófiából: A várostól nem messze levő csatateréren egy földhányás alatt megtalálták III. Ulászó király csontvázát, a ki II. Albert halála után Magyarországon I. Ulászó néven trónra jutott és 1444-ben a várnai csatában a törökök ellen való harcban elesett. Erről a leletéről már értesítették a lengyel vezető körök, hogy László király csontjait Krakóba vihessék és a Wawel-hegyen levő királyi kastélyban eltemetessék. A magyar kormányknak kétségkívül nem lesz kifogása az ellen, hogy László király csontjait abban a sírboltban helyezék el, hol Lengyelország nagyjai nyugsznak.

— **Szocialista enyelgés.** A Világszabadság című szocialdemokrata lap egyik száma így irt a földmivelőkről: „Micsoda átok verte meg azt a nagy néptömeget, a mely a mezőkön tengeti nyomoruságos életét, hogy ennek a testét verhetik bottal, korbáccsal, fel nem eszmél!? Beszélhetünk neki éjjel s nappal, bemagyarázhatjuk a iegsúlyosabb igazságokat a hasába s gyomrába, nem ér semmit. Micsoda nép ez? Hát kiveret ebből a butaság minden más érzést? Hát ez barom akar lenni most és mindörökké? Mikor ezt a retenetes s utálatos közönyt látják, mely földmunkásokat hatalmába ejtette, bizony önkénytelenül gondoljuk: ütni, vágni kell ezt a csordát, mert ennek csak az a kedves”. Hallatlan durvaság nyilatkozik meg e szavakban! Ez után, t. olvasó, azt hiszem bátran kimondhatjuk, hogy a szocialdemokrácia határozottan ellenséges s nem barátja a kigazdálnak. Igazán csak bárgyú kigazda lehet a szocialdemokraták híve.

— **A flóbert-puska.** Elszomorító eset olvastunk a lapokban. Egy tizennégy éves diákgyermeket egy diákbarátja flóbertpuskával véletlenül agyonlőtte. Nemrégiben hasonló szerencsétlenség történt. Egy flóbert-puskával egy kis diák egy szőlőmunkásnőt sebesített meg, amidőn madarat akart löni. Jogos felháborodással kérdezzük, hogy mire való gyermekek kezébe a fegyver? Az a fiatal gyerek nem talál más szórakozást, mint azt, hogy a hasznos madarakat megsebesítse és megölje? Szó sincs róla, hogy itt elsősorban nem a gyerek, hanem a szülő a hibás, mert neveléses dolog, hogy egy szülő, ha a fia jól leviszágzik, ne tudjon, ne találjon fia részére más ajándékot, mint egy flóbert-puskát, hogy ezzel felébressze és nevelje gyermekében a vad indulatot, hogy szegény ártatlan madarakat löjjön; nem is számítva az oly szerencsétlenségeket, amelyeket fennebb is említettünk, hogy emberek esnek a flóbert-puska szenvedélynek áldozatául. Első sorban a gimnáziumi tanároknak volna kötelességük tanítványait felvilágosítani és őket az épp oly oktalan, mint barbár passziók és időöltésekről a flóbert-puskának játszószerű való használatától tiltani. A vallás- és közoktatásügyi miniszter elrendeli, hogy az iskolákban évenként madarak napját kell tartani, ki kell oktatni a fiatalságot a madarak hasznáról, fel kell költeni bennük és istápolni a madarak iránti szeretetet, azon madarak iránt, amelyek évenként annyi hasznót hoznak az által, hogy a kártékony hernyókat, azoknak petéit pusztítják, amelyek virágzó fáinkban, gyümölcsünkben annyi kárt okoznak.

Földmivelésügyi miniszterium ezeket és ezeket költ, hogy a hasznos madarak ne üldöztesse, azoknak élme legyen és hogy minél jobban szaporodjanak az emberek hasznára. Szomorú jelensége az elvadult erkölcsöknek, ha a tanuló ifjúság abban leli örömét, hogy flóbertpuskával oltsa ki a szegény, csak hasznót-hajtó madarak életét, azon madarakét, amelyek az embereknek hasznót hajtának és jót tesznek. Nem lehet eléggé elítelni a szülőt, aki gyermekében e vad indulatot neveli és alkalmat ad az utóbbinak azáltal, hogy gyermekében flóbertpuskát vesz a madarak indokolatlan pusztítására. Itt a szülők is hibásak. Gyermekeiket jobb erkölcsökre és szabad idejüknek nemesebb irányú eltöltésére serkenethetnek ahelyett, hogy alkalmat adjanak nekik a vad indulatok és kegyetlen szenvedélyek fejlesztésére. (A) —

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* **Szemere Miklós rőpirata: Magyar Versenyügy és a Főváros** címen Szemere Miklós olyanokat mond, ami a vidéki városok régen kívánatos megerősítését nagy mértékkel szolgálná. A széles körökben nagyhatású rőpiratból idézzük ezt a részt:

„Ne gondoljuk mindig csak a csekély számú telivért-lőtenyésztők szent érdekeire egyedül, hogy ezután nem többé 100 percentségnél fogynának nyerni, hanem talán csak ötvenet. Ne szenvedjen a szűkkeblű kalmárszellem miatt a haladás, a jó sport és az ország, mint a liferánsok miatt háborúban a hadsereg.

A nemzeti, az asszonyágok díja és pár államdíj zárva maradhatna kiváltképen a belföldi lovak részére. „A verseny-sportot egészségesen és alaposan decentralizálnám, legyen bőven a vidéknek is. Oda adnám nekik az államdíjakat is és a vidéki versenyek lennének tisztán a belföldi lovak és a beltölti lovasok számára.”

Kiszámíthatlan az jövedelem, melyhez az ipar, kereskedés és minden üzlet jutna abban a városban, ahol a löversenyek érdekesebbek lennének.

Semmi mesterséges kormányactió nem emelné annyira társadalmilag és közgazdaságilag a vidéki városok életének vérkerengését, mint a jól decentralizált versenyügy.

Szemere Miklósnak hazafias tanácsát a Magyar Lovaregyletnek mindenesetre el kell fogadni és ezt az egész polgárságnak követelni kell.

* **Az egyházi közlöny** (szerkeszti Gerely József) XXI. évf. 34—35. száma igen érdekes tartalommal jelent meg. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest. VIII., Esterházy-utca 15. előfizetési ár egész évre 12 korona.

Erdélyi műemlékek.

(Folytatás.)

X. A kézdi és orbai főesperesség.

1. **A l e c s e r n á t o n.** Ref. templom és templomkastély átalakítva, sűrű 1600.

Várhegy: kastély.

2. **A l t o r j a.** Templom és templomkastély 1623., harangok 1555., 1655.

Feltorja: csucsíves ref. templom a XIV. századból átalakítva.

3. **B e r e c k.** Római castrum. Vármórok és sáncok.

4. **E s z t e l n e k.** Templom a XV. századból átalakítva, harang 1567., ferencrendi kolostor és templom a XVIII. századból.

Csomortán: vármok.
Kurtapatak: Kápolna 1666.
5. F u t á s f a l v a. Imre kápolna romjai.
Ikafalva: XV. sz. temploma elhagyatva, Ikavára, torony, kápolna rom.
6. G e l e n c e. Csücsives temploma átalakítva 1628., harangjai 1617., 1763., falképek, bástyás kastély romjai, Aladár vár.
7. I m e e s f a l v a.
Petőfalva: ezüstedenyek.
Zabola: ref. megerősített templom, harangok 1588., 1644. Kastély és Kúria.
8. K a n t a. Sz. ferencendi kolostor és templom 1727—95. Ref. templom.
9. K é z d i p o l y á n. Régi templom, harang 1648., főoltár 1717., g. kel. fatemplom 1760.
Béla falva: templom 1756.
10. K é z d i s z e n t l é l e k. Csücsives templom és templomkastély átalakítva. Mikes kastély. Két várom.
11. L e m h é n y. Templom és templomkastély, harang 1697.
12. N y u j t ó d. Templom a XIV. századból.
13. O s d o l a. Régi XV. sz. harang felirattal. Kún kastély romjai, vár.
14. S á r f a l v a.
15. S ó s m e z ő.
16. S z á r a z p a t a k.
17. S z e n t k a t o l n a. Hatolyka: templomtorony 1668.
18. Z á g o n. Ref. templom XV. sz. sodrony zománcos kelyhe. Ón kanna 1683.
Bodza: vár és Ósánc.
Kisborosnyó: Várbercevár, Fergetyúvár, a Domokos kúria.
Nagyborosnyó: g. kel. fatemplom. Székelybánya vára.
XI. A K o l o s é s d o b o k a i f ő e s p e r e s s é g.
1. B á e s. Római út, g. kel. fatemplom.
Magyarsárd: csücsives templomrom, g. kel. fatemplom.
Szücsák: g. kel. fatemplom 1710.
2. B á n f i h u n y a d. Ref. templom (csücsives), Bánffy kastély.
Bocs és Cold: g. kel. fatemplom.
Derite: lerombolt templom.
Felsőfüld: g. kel. fatemplom.
Hódosfalva: g. kel. fatemplom 1697.
Incsel: g. kel. fatemplom 1707.
Magyarbikal: ref. csücsives templom.
Magyarvalkó: ref. templom, csücsives kapu, felkőrvés ablakok, szentségtartó.
Oláhgyeromonostor: templom, egykori apátjának romjai.
Retyiszel: g. kel. fatemplom 1792.
Sárvásár: ref. templom.
Sebesvár: római castrum, várom.
3. B o n c h i d a. Kora csücsives ref. templom, kastély.
Aisózsük: g. kel. fatemplom 1791.
Válaszút: g. kel. fatemplom 1790.
4. K o l o z s v á r. Római régiségek. Csücsives templom (XV. sz.), falképek, szentség ház, harang felirattal 1657. és 1759., kelyhek és ruhák. A ferencendiek csücsives kolostora, refectoriuma, harang 1748. Az egyetemi templom 1718., a csodátévő Máriakép (festette Lukács, nagykilódi rutén pap 1681.), arany és ezüst kelyhek a XV., XVI. és XVII. századból, refecoriák a XV. és XVI. századból, ereklyetartó. A jezsuiták kolostora (ma egyetemi épület). A minoriták temploma 1770., miseruhák, harangok 1730., 1779. A ref. csücsives templom (egykor a minoritáké), falfestmények, síremlékek, cimerek (faragott, festett és ezüst), a Rákóczy arany kehely, fedeles ezüst kannák a XVI. és XVII. szá-

zadból, poharak (1685. és 1641-ből), kehely 1482-ből, zománcos serleg 1640. (Broser István műve), szláv főíratos pohár 1587., ezüst kancsó és ezüst tálcá a XVII. századból. A szász templom, arany kehely (XVII. sz.) A magyar-utcai ref. templom harangja 1799. Az unitárius egyház 1795., harangjai (1796.) A gör. kel. templom 1798., harangja 1799. Régi harang felirattal 1677-ből (hol?) Több kápolna, Mária szobor. Városhalak, bástyák, kapuk, sirkövek a XVI. századból. Fellegvár. Mátyás király háza, a Báthory és Bocskay házak, a Bánffy palota, feliratos kövek, cimerek, oszlopok stb. A plébánia kapuja. A kolosmonostori apátság maradványai. Tündérvár.

Dezmér: g. kel. fatemplom 1780.
Pusztaszentmiklós: g. kel. fatemplom 1736.
Szamosfalva: csücsives templom, románstílusú keresztelőkút, Mikola család sirkövei 1559.
5. G y ö r g y f a l v a. Csücsives templom, g. kel. fatemplom.

Ajton: római emlékek, g. kel. templom 1711., ref. templom festett mennyezetrel.

(Folyt. köv.)

C S A R N O K.

Oláhláposbányai róm. kath. egyházközség története.

(Folytatás.)

Az állam, kincstár semmit sem ad ingyen! Figyelembe vették az itteni iskolákat s mikor fejleszteni akarják s tényleg mikor az iskolák sorsa kedvezőbb képet készül mutatni, alattomban lassan, észrevétlenül megkezdődik az államosítás. Kiténik ez a lelkész 153—1885 ki felterjesztéséből:

... nagyon sajnáltságosnak látszik azonban előttem, hogy még eddig Excellenciátat a magas miniszterium pályázathirdetés végett föl nem kérte.* Oly forma tendenciát vettem észre, hogy közvetlen rendelkezési jogot akarnak vindikálni a tanítók fölött a lelkész, mint igazgató mellőzésével.*

1887-ben az új fizetés rendszeresítése mellett Balog Lajos az oláhláposbányai tanító. Az újonnan szervezett tanítónői állomásra — pályázat útján — Ketney Anna ajánlatik Öexcellenciája által kinevezésre, 1886-ban, 176. szám alatt.

B a l o g L a j o s 1893-ban eltávozott, szép emléket hagyott maga után, mint szorgalmas és tehetséges tanító, ki a tanítás és nevelés nehéz munkáját, a kertészet kultiválásával edesíti meg. Sok szép gyümölcsfa örökíti nevét a községben!

F i l i p p i V i l m o s 71894—1893. pénzügyminiszteri kinevezés alapján foglalja el a kántor-tanító állást. Rövid tanítóskodása után S z e k e r e s J á n o s lelkész lesz a helyettes tanító s több pályázat se birtettetik, mert a m. kir. pénzügyminiszterium 725—1897. számú rendelete alapján az iskolai leltározás megejtetvén, a leltározással megbízott Szabó Gusztáv magyarlápói szolgabíró által felvett jegyzőkönyv szerint, az iskola összes felszerelése a róm. kath. egyházat illetvén, azok Szekeres Jánosnak adtak át s az iskola államának nyilvánították 71533—1896. sz. miniszteri rendelettel.

Hogy az oláhláposbányai róm. kath. jellegű kincstári iskola államosítottatott, a gázos emlékü Bánffy-aera kifolyásának tulajdonítható. Jött a millenium. Az állam többszázra menő iskolát szándékozott felállítani, hogyország-világ előtt mutathassa: ime, mily haladás! Ezt leg-

olcsóbban, herostratesi dicsőséggel, a kincstári róm. kath. jellegű iskolák államosításával érhetette el. A kedvező alkalmat megragadták, e vidéken egyszerre öt ilyen iskolánkat confiscáltak az állam! Oláhláposbányán ép üresedés volt. Úgy a tanító, mint a tanítónő állami iskolához ment. A csoportosított két iskola vezetése, teljes fizetés mellett a lelkészre bízta, ez irigységet szült. (Invidia Dominorum Official.) Kéz alatt kívánták, hogy ossza meg a lelkész a tanítást az oláh pappal, ezt a lelkész — nagyon helyesen — nem tette meg. Ekkor Laszke Viktor bányafőnök (mintha még lett volna ilyen főnök!) kidoboltatta, hogy a szülők ne engedjék a gyermekeket iskolába, az iskolát bezárta s a kulcsokat magához vette, a lelkész erőszakoskodásról vádolva, csendőrséget kért a pap ellen. A szolgabíró két csendőrel kiszállván, a tényleg beható vizsgálata után „megundorodott a vádlóktól, szóba se állott velük.“

Kivétel nélkül tehát az iskola az egyház kezében, melyről hosszú évtizedeken keresztül annyi lelkes pap a hit- és hazaszeretet magasztos érzelmétől áthatva gondoskodott, szívük e nemese érzelmét az általuk vezetett iskolába átplántálni törekedtek mindenha. Oda dobták, az állam — minden tekintetben — indifferens polypkarjai közé ép azt az iskolát, mely, hogy idővel a magyarság díszes virágos kertjévé lett s e nemzetiségi vidéken a magyar hazafiság bölcsője volt — egyedül az egyháznak s lelkes szolgáinak, a róm. kath. papoknak köszönhettek.

Ezzel le is tenném, ha önként nem esnék ki a toll a kezemből! . . . De szükségesnek tartom, — in memoriam rei — megjegyezni, hogy a tanító és tanítónő, tehát legalább is két tanerő, ezen állami iskolánál róm. kath. vallású kell, hogy legyen; továbbá a tanító köteles a kántori teendőket pontosan teljesíteni, végül az oláhláposbányai lelkész mindenkor iskolagondoskági tag, mint ez a vallás és közokt. miniszter 10058—1897. számú és erdélyi püspök úr Öexcellenciája 1443—1893. magas számú leiratából kitünik.

Hogy az állam miként teljesíti e vidéken vallásos és nemzeti kulturmisszióját? Jobban-e, mint az egyház? Valjon folytatja-e az egyház által oly helyesen megkezdett népnevelést? Nem tartozik e rövid történet megírásához; de azt meg kell jegyezni, hogy már az első állami tanító a leghanyagabban teljesítette az egyház iránti kötelességét s ezzel megkezdődött az oláhláposbányai rk. lelkészek kalvária-járása a kántorokkal szemben. Tisztelet a kivételeknek! Jelenleg Hannig Géza állami tanítóban oly képzett, előzékeny és fáradhatatlan buzgó kántort tiszteletünk, ki a vallásos élet fellendülését, virágzását mint buzgó hívő is szíven hordja.

XIV. K e g y ú r. (Patronus.)

A hitközség fenntartásáról kezdetben a hívők gondoskodtak. 1769-ben, midőn a kincstár veszi át a bányák művelését, a kegyuri jogok a terhekkel együtt a magas kincstárra szállnak, úgy, hogy már 1773-ban a pap fizetése a bányahivatal pénztárából folyósítatik. (Vid. act. off. mont. de 1774.) Miként keletkezik ezen patronatusi jog, erre nézve a Szepessy Decr. Visit. Canonica 1822. a következők olvashatók: „Patronus est excelsa Camera Hungarica Aulica; fundamentum juri Patronatus sub ministraverunt fodinae, quibus cultivandis Homines diu nocteque insudant, de quorum Spirituali solatio providere justum est. Exercitium hujus juris praecipue in his situm est, in cura fabricae ecclesiae, Parochiae, scholae atque

ecclesiae ministris decenti et congrua dote providendis.*

1871. június 19-én 1736. szám alatt tudatták, hogy a kegyuri viszonyok vezetése a nagybányai bányaigazgatóságtól, az ottani jószágigazgatóságra szállott át.

1881. évben újabb szervezés folytán a nagybányai volt jószágigazgatóság kerületében fennállott kincstári kegyuri ügyek további gondozása, a mármaroszigeti jószágigazgatóság hatáskörébe ment át, 184—1881. szám gazd., de már 1882-ben ismét a nagybányai m. kir. bányaigazgatósághoz lettek visszahelyezve a kegyuri jogok és terhek.

Oláhláposbánya rk. latinszertartású egyházközség tehat a magas kincstár, illetve a m. kir. nagyméltóságú Pénzügyministerium kegyurasága alá tartozik, mely a kegyuri jogot és terheket a nagybányai m. kir. bányaigazgatóság, illetve a helyi m. kir. bánya- és kohóhivatal által gyakorolja. A fenn idézett decretum szerint a kegyuraság köteles: a templomról, papilakról, iskoláról, gondoskodni, s az egyházi személyzetet kellő dotációval ellátni.

Hogy, e kegyuri kötelességek tulajdonképpen milyen állanak, azt a templom és papilak történeténél érintettem.

Az iskola államosítottván a kegyuri terhek megszűntek. Be kell vallani, hogy a magas patronus képvisellete, meglévő szorult viszonyok közt, igyekszik a patronatossággal járó kötelességeket teljesíteni, csak az a baj, hogy felülről — az egyházi ügyeket illetően — igen megköti a kezüket, s ez az oka, hogy sokszor évekig kell várni, míg templom, papilak stb. a kellő renovatívó alá vétetnek.

XV. Missió.

Miként a nagy természetben, minden teremtetett lénynek megvan magától a Teremtőtől kitűzött célja és rendeltetése, úgy, egy ország, nemzet életében is, a legutolsó, legelrejtettebb község is hivatva van arra, hogy szerény körében, az ország, a nemzet, egy szóval a közjára hason és alkosson.

Oláhláposbánya keletkezésétől fogva tudatában ezen hivatásának mindenkor igyekezett ennek meg is felelni.

Mig, egy részről a bányák szorgalmas aknázásával a magyar államkincstárt gyarapítja, addig, minden aranynál becsesebb és marandóbb kincsel: a magyar kultúra terjesztésével szolgálja a nemzeti ügyet e végvidéken.

Megtartani a magyart, a magyarnak, a magyar nemzeti kultúra áldásaiban részesíteni e hazában élő mindenféle nyelvű és vallású magyar honpolgárt, ez a célja, missziója Oláhláposbányának is, ebben nyilvánul az itteni plébánia hivatása is. És, hogy e hivatását, mily nagyszerűen töltötte be, bizonyosságul szolgál e

község róm. kath. vallású lakossága, kik alig egy évszázad leforgása alatt a különböző nemzetiségi nyelvet, a németet, tót, stb. elhagyva, beilleszkedik a nemzeti nagy egységbe.

Bárcsak ezt mondhatnók el, a gör. kath. vallású lakosokról is. De, fájdalom! mert, míg a sokkal műveltebb német, tót, cseh, épp magasabb intelligenciája folytán megértette azt, hogy, ha a Magyarhaza földje táplálja, úgy annak nyelvén is köteles beszélni, ez nem állítható a román ajkú, magyar honpolgárainkról. Mégis, ők panaszkodnak elnyomatásról! Századok óta, a magyar kincstár szolgálatában vannak, szorgalmukat, munkájukat ez, ép úgy használja, mint a többiét. Nyelvét az isteni tiszteletnél, munkája közben, otthon, a társadalmi életben szabadon használhatja, s mi több, megalkodott esőkönösödésénél fogva — hogy a magyar nyelvet nem akarja megtanulni, — beszélni — arra kényszeríti a vele érintkezésben lévőket, hogy az ő nyelvét tanulják meg, azon beszéljenek. Miként nem beszélhetünk e hazában német, stb. nyelv elnyomatásáról, üldözéséről, úgy annál kevésbé szólhatunk a román nyelv kiküszöböléséről; de, csak azt a legelembb dolgot a magyar állam megkövetelheti, hogy alattvalói, polgárai magyar nyelven beszéljenek.

A szabadságharc idejében 1848. az itteni hazafias bánya-hivatal nemzetőrséget szervezett. Százados: Hoffmann Frigyes bányafőnök volt, a nemzetőrség 226 főből állott. A bányaüzem kohójában, a honvédség számára lándzsákat készítenek, a magyar szabadságharc kivívásához bányaterményeivel járult, a függetlenség kimondását nagy ünnepéllal ülte meg.

Benn a községben zavargás nem fordult elő, de, már a közelfekvő Domokos község, az oláhok által felgyújtott, mint ez Horváth Zsigmond helyét hitfelekezetű lelkész által 1855. dec. 20-án küldött hallotti bizonyítványából olvasható: „1848. év november hó 8-án a szomorú emlékü forradalom idejében, mikor egész Domokos az oláhok által felgyújtott, Nagy Ferenc eszmadia csakugyan az oláhok által puska-golyóval lelvetett és meghalt életének 26-ik esztendejében.“

Az 1867-ik évi kiegyezés óta, a nemzeti szellem, úgy a hivatalos, mint társadalmi életben nagy haladásnak indult, de hogy a küzdelem megszűnt volna, azt nem állíthatjuk. Nem sima, esendes tó, hanem háborgó tengerhez hasonlítható az itteni társadalmi, politikai helyzet, s annál veszedelmesebb, mert a tenger mélyében dűlnak a viharok, csak egy-egy felszínre vetett eszmehullám bizonyítja, hogy az örállónak, nem szabad elbizakodnia, erős és biztos kézre van szüksége, hogy a nemzeti szellem és kultúra hajóját a hullámasapások, szirtek, zá-

tonyok, s ezer veszély közt biztosan kormányozhassa, partra vezethesse!

XVI. Könyvtár.

Kedzedeleg állapotban van. Érdekes és nagyobb becsű művek alig fordulnak elő. A kötetek száma 156. Ebből 30 drb. Opra Lajos által itt hagyott könyvek az értékesebbek. Az 1772-től vezetni kezdett anyakönyveken kívül e plébániát legközelebről érinti a Domus Historia 1790—1897. és 1897— a jelen időig. „Az újatatos alapok számviteli könyve“ Protocollum Ordinat. 1821-től máig.

Ezekhez még hozzá számíthatjuk a Szepessy és Kovács-féle Decr. Can. Visit. okmányokat is, melyek e történet megírásánál nagy segítségemre voltak.

A levéltár a folyó hivatalos ügyeket öleli fel, 1850-től kezdődőleg. Előbbi időkből semmi-féle aktának nyomára nem akadtam.

(Vége köv.)

Támogassuk szívvel-lélekkel, vagyis tollaival és pénzünkkel az egyházmegyénk érdekeit szolgáló ezen egyetlen lapunkat.

Szerkesztői üzenetek.

B. G. Sz. Hálás köszönet és szives üdv. jönni fog.

Kitüntetve az 1907. évi Pécsi országos kiállítás alkalmával.
.: az Országos Iparegyesületi nagy ezüstéremmel. :.
Alapítattott: 1873 Telefonszám: 424.

KRISZTIAN JÓZSEF és FIA

mézeskalácsos és viaszgyertyaöntő, méz-, viasz- és fátkya raktára a pécsi Szekesegyház viasz- gyertya szállítója, PÉCSETT.

Főüzlet: Fióküzlet:
SZIGETIORSZÁG-ÚT 3. SZ. JÓKAI-TÉR 9. SZ.

Ajánljuk a főtisztelendő papságnak füstmentes, szagmentes és nem csepögő **valódi méhviaszgyertyáit.**

Hirdetések jutányos árban felvétetnek e lap kiadóhivatalában.

MAGYAR EMBER CSAK MAGYAR ÁSVÁNYVIZET IGYÉK.

Magyar ásványvíz forgalmi és kiviteli részvénytársaság
Budapest, V., Báthory-utca 5. sz.
Kizárólag természetes magyar ásványvizet hozunk forgalomba.

Borszéki Boldizsár, idült gyomorban ellen
Borszéki Főkut, az ásványvizek királya, közsé-
vény ellen
Borszéki Kossuth, vérszegénység ellen
Bodoki Matild, alkális savanyvíz
Baross, vesebaj ellen

Borhegyi, hughyajtó
Boholti, üdítő víz
Előpataki, sárgaság ellen
Felsőrákosi Mária, légesőhurut ellen
Hargitaligeti, üdítő ital

Horgász, étvágygerjesztő
Kászónfőkut (Salutaris) jód és lithium tartalmu
Répáti, égvényes ásványvíz
Szekely-Selters, idült gyomorban ellen
Sztójkai, cukorbetegség ellen

Kérdezze meg az orvosát és megtudja, hogy a

természetes ásványvíz

gyógyhatása és kellemes íze össze nem hasonlítható a mesterséges ásványvizekkel

Magyar ásványvizeinkkel a külföld majdnem összes gyógyvizei pótolhatók.

Raktáron kaphatók: Lobstein Lázár, Schlesinger Testvérek és Rosner Rezső kereskedéseiben.

Raktár: Gyulafehérvárt Kőbányai részvénytársaság főraktára czégnél.

ALAPÍTTATOTT 1848-BAN.

ALAPÍTTATOTT 1848-BAN.

Melczer Gusztáv

viaszgyertya, szappangyára NAGYSZEBENBEN.

Ajánlja elismert legjobb temp-
lomi gyertyáit minden kívánt
nagyágban viaszból, stearin-
ból és ceresinből.

Számos elismerő levéllel rendelkezik.

Kedvező fizetési feltételek.

Bérmálási lapok, Bérmáltak anyakönyve,

A bérmálás szentségének -
szertartása s minden más egy-
házi hivatalos nyomtatványok
nagy készletben kaphatók:

Papp György

könyvnyomdájában

GYULAFEHÉRVÁRT.

Alapított 1840-ben.
1890-ben állami ezüst-
éremmel kitüntetve. . .

Hönig Frigyes

cs. és kir. szabadalmazott
haranggyár, ARAD,
Rákóczy-utca 11—28.

Ajánlja a hangoknak elő-
revaló meghatározásával

saját találmányú cs. és kir. sza-
badalmazott harangjait, melyekkel
igen tetemes súly és armektakarítás éretik el-
p. u. egy ilyen szabadalmazott 260 kg. súlyu
harang hangja egy más régibb szerkezetű 460
kg. harang hangjával egyenlő.

A legujabb ingó rendszerű for-
gatható vasharang felszerelést, melyek,
a tornyot nem rázkódtatják, járásuk oly könny-
nyed, hogy egy gyermek is több harangot
huzhat egyszerre.

Régi harangoknak ilyen forgatható könnyen huz-
ható vasszerelésre való átalakítását, — repedt haran-
goknak újralavó öntését vagy csekély felülfizetes
mellett való becserélést.

Tűzmentes és szilárd vasharang-állványokat.

Több évi szavatolás. Kedvező fizetési feltételek.

Képes árlapot és költségvetést díjmentesen küld.

FLEISCHER JÁNOS

(Keresztény katolikus cég)

egyházi ruha és reverenda-szabó
PÉCS, Ferenciek-u. 9.

Évek hosszú gyakorlata képesít a legjobb
szabású, minőségű és finoman kidolgozott reve-
rendák és címádák, papi civil öltönyök
előállítására.

Üzletemet első sorban

Egyházi ruhák

Készítésére rendeztem be. **Mindennemű egy-
házi ruhák:** casulák, pluvialek, velumok, bal-
dachinmok, minisztráns ruhák, zászlók, lobogók,
karingek, álbák, kehelyruhák stb. készítettnek.

Nem kell sem Budapestre, sem Bécsbe menni.
Üzletem **versenyképes** minden pesti vagy bécsi
céggel úgy **szabászat, mint ár és minőség**
tekintetében. Tessék meggyőződni róla.

Egyházi ruhák javítása olcsón és jól
eszközöltetnek.

! Költségvetés, árjegyzék ingyen. — !
— Személyesen is megjelenek —